

POSTANOWIENIE

Dnia 15 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Siuchniński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Przemysław Kalinowski

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

Protokolant Małgorzata Sobieszczańska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego,
w sprawie **D. D.**

wobec którego umorzono postępowanie o czyn z art. 178a § 1 i 4 k.k. i
zastosowano środek zabezpieczający w postaci umieszczenia go w zakładzie
psychiatrycznym

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 15 stycznia 2021 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.

z dnia 9 marca 2020r., sygn. akt IX Kz (...)

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w W.

z dnia 16 grudnia 2019 r., sygn. akt II K (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz utrzymane nim w mocy
postanowienie Sądu Rejonowego w W. i przekazuje sprawę
Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania; zasądza
od Skarbu Państwa na rzecz adw. A. K. Kancelaria Adwokacka w
W. za sporządzenie i wniesienie kasacji oraz obronę D. D. na
rozprawie w Sądzie Najwyższym kwotę 1180,80 (tysiąc sto
osiemdziesiąt i 80/100) zł w tym 23 % VAT.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w W. w dniu 16 grudnia 2019 r., na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. i art. 324 § 1 k.p.k., postanowił umorzyć postępowanie karne w sprawie II K (...) prowadzone przeciwko D. D. podejrzanemu o to, że w dniu 27 października 2016 roku w W. na ul. Ż. będąc uprzednio prawomocnie skazanym za prowadzenie pojazdów mechanicznych w stanie nietrzeźwości wyrokiem Sądu Rejonowego, sygn. akt V K (...), oraz wyrokiem Sądu Rejonowego, sygn. akt V Ko (...), umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym określone w art. 45 ust. 1 ustawy Prawo o Ruchu Drogowym w ten sposób, że będąc w stanie nietrzeźwości (I 0,38 mg/1 III badanie 0,40 mg/1: III badanie 0,35 mg/1 alkoholu w wydychanym powietrzu), kierował samochodem m-ki F. o nr rej. (...), w ruchu lądowym po drodze publicznej, czym nie zastosował się do orzeczonych prawomocnie i aktualnie obowiązujących zakazów prowadzenia pojazdów mechanicznych, to jest o popełnienie czynu z art. 178a § 1 i 4 k.k. Przy tym, na podstawie art. 93a § 1 pkt. 2 i 3 k.k., art. 93b § 1 i 3 k.k., art. 93c pkt. 1 k.k. oraz art. 93g § 1 k.k. zastosował wobec tegoż D. D. środek zabezpieczający w postaci umieszczenia go w zakładzie psychiatrycznym.

Zażalenie na to postanowienie wywiódł jego obrońca, zarzucając temu orzeczeniu:

„a) naruszenie art. 93a § 1 pkt 2 i 3 k.k. - poprzez orzeczenie, na podstawie przepisów przewidujących zastosowanie środka zabezpieczającego w postaci terapii oraz terapii uzależnień, środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym,

b) naruszenie art. 93g § 1 k.k. - poprzez zastosowanie środka zabezpieczającego pomimo nie występowania w konkretnych okolicznościach wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia przez podejrzanego ponownie czynu zabronionego o znacznej społecznej szkodliwości w związku z chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym,

c) obrazę art. 93b § 3 k.k. poprzez niesłuszne zastosowanie środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym, tj.

środka zabezpieczającego nieadekwatnego do stopnia społecznej szkodliwości czynu zabronionego, który podejrzany może popełnić oraz prawdopodobieństwa jego popełnienia”.

W konkluzji wnioskował o uchylenie zaskarżonego postanowienia w zakresie orzeczenia wobec podejrzanego środka zabezpieczającego w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym, ewentualnie o zmianę zastosowanego środka i orzeczenie środków zabezpieczających w postaci terapii oraz terapii uzależnień.

Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 9 marca 2020 r., sygn. akt IX Kz (...) utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Kasację od postanowienia Sądu odwoławczego wywiódł obrońca podejrzanego, zarzucając:

„1. rażące naruszenie prawa procesowego, tj. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. mające istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia, polegające, na przekraczającej granice swobody, sprzecznej z zasadami doświadczenia życiowego oraz logicznego rozumowania ocenie zgromadzonego materiału dowodowego, ograniczającej się de facto do stwierdzenia trafności wniosków Sądu I instancji, w konsekwencji prowadzących do uznania, iż wobec podejrzanego D. D. zachodzą przesłanki do zastosowania środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym oraz niedostatecznym lub niewłaściwym wskazaniu w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia podstaw dla uznania za niezasadne zarzutów zażalenia, a mianowicie:

a. nieodniesieniu się do istoty zarzutów dotyczących ustalenia przesłanek do zastosowania wobec podejrzanego środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym, w miejsce nieizolacyjnych środków zabezpieczających, w sytuacji, gdy wątpliwości co do zasadności zupełnego izolowania podejrzanego od społeczeństwa wynikały z opinii biegłych sądowych opiniujących w niniejszej sprawie,

b. nieodniesieniu się do istoty zarzutu dotyczącego błędnego

ustalenia, że wobec podejrzanego istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że ponownie popełni czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości, w sytuacji, gdy konieczne było wykazanie, dlaczego sąd orzekający stopień owego prawdopodobieństwa uznaje za wysoki, co jest warunkiem koniecznym dla zastosowania izolacyjnego środka zabezpieczającego,

c. nieodniesieniu się do istoty zarzutu dotyczącego błędnego ustalenia, że podejrzany ponownie popełni czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości, w sytuacji gdy konieczne było wykazanie dlaczego sąd orzekający, stopień owej szkodliwości uznaje za wyższy niż w przypadku „zwykłego” przestępstwa, co jest warunkiem koniecznym dla zastosowania izolacyjnego środka zabezpieczającego.

2. art. 457 § 3 k.p.k. w zw. z art. 433 § 2 k.p.k., mające istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia, wyrażającą się w niedostatecznym rozważeniu wszystkich zarzutów zawartych w zażaleniu i podnoszonych podczas postępowania w tej sprawie, w szczególności poprzez niedostateczne rozważenie i odniesienie się do podniesionych w zażaleniu zarzutów kwestionujących przyjętą przez Sąd I instancji ocenę okoliczności wpływających na stopień społecznej szkodliwości czynów D. D., jak również prawidłowość ustalenia przez Sąd I instancji istnienia wysokiego prawdopodobieństwa tego, że popełni on w przyszłości czyn o znacznym stopniu szkodliwości społecznej w sytuacji kiedy od ostatniego popełnionego czynu upłynęło trzy lata na dzień wydania wyroku przez Sąd I instancji, a w tym czasie podejrzany nie naruszał w tym czasie porządku prawnego. Ponadto od ostatniej wydanej opinii biegłych w sprawie do czasu wyrokowania przez Sąd I instancji upłynęło ponad pięć miesięcy, a od wyroku Sądu II instancji ponad osiem miesięcy.

3. art. 214 § 1 k.p.k. w zw. z art. 9 § 1 k.p.k. w zw. z art. 4 k.p.k. w zw. z art. 427 § 3a k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. mające istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia poprzez nieprzeprowadzenie dowodu z urzędu i niezarządzenie w stosunku do podejrzanego przeprowadzenia wywiadu środowiskowego przez kuratora sądowego, co skutkowało błędną oceną, że dla zapobieżenia ponownego

popęlnienia przez podejrzanego czynu zabronionego nie jest wystarczające stosowanie nieizolacyjnych środków zabezpieczających.

4. art. 464 § 1 k.p.k. w zw. z art. 354 pkt 2 in fine k.p.k. mające istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia poprzez uznanie, że stawieństwo podejrzanego nie jest obowiązkowe i nieodebranie od niego wyjaśnień w zakresie procesu leczenia w warunkach wolnościowych, a także czy w okresie jaki minął od zarzucanego mu czynu miały miejsce zachowania mające charakter czynów zabronionych, co miało wpływ na błędną ocenę stopnia prawdopodobieństwa popełnienia przez podejrzanego kolejnego czynu w przyszłości oraz jego charakteru”.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Odwoławczego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy sądowi właściwemu do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w W. wniósł o jej oddalenie jako bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna, przede wszystkim o tyle, o ile wskazuje na rozpoznanie sprawy pod nieobecność podejrzanego i nieodebranie od niego wyjaśnień odnośnie do przebiegu procesu jego leczenia w warunkach wolnościowych i sposobu zachowania w okresie jaki minął od dnia popełnienia zarzucanego mu czynu. Kwestia ta została podniesiona w zarzucie z pkt. 4 kasacji, z tym że nie została „zakwalifikowana” jako uchybienie o charakterze bezzwzględnej przyczyny odwoławczej. Zauważyć jednak należy z urzędu, że w przedmiotowej sprawie rozpoznanie wniosku prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności i zastosowanie środków zabezpieczających wobec D. D. nastąpiło na posiedzeniu a zatem w drugim z trybów przewidzianych w art. 354 § 2 k.p.k. Rozpoznanie wniosku w tym trybie tj. na posiedzeniu – jak wynika z treści tego przepisu - następuje z udziałem prokuratora, obrońcy i podejrzanego. Podejrzanym nie bierze udziału w posiedzeniu tylko wyjątkowo a mianowicie tylko wtedy, gdy z opinii biegłych wynika, że byłoby to niewskazane (oczywiście ze względu na stan jego zdrowia psychicznego). Kategoryczny

zapis „rozpoznanie sprawy na posiedzeniu z udziałem prokuratora, obrońcy i podejrzanego” wyklucza możliwość rozpoznania sprawy w tym trybie pod nieobecność któregośkolwiek z wymienionych podmiotów z powodów innych niż wyżej wskazany wyjątek (zob. wyroki SN; z dnia 17 marca 2015 r., V KK 337/14 i z dnia 27 lutego 2019 r., III KK 882/18). W żadnej ze zgromadzonych w toku całego postępowania sądowego opinii sądowo psychiatrycznych i psychologicznych nie ma stwierdzeń wskazujących na to, że stan zdrowia podejrzanego D. nie pozwalał na jego udział w toczącym się postępowaniu. Co więcej, jedna z biegłych psychiatrów, na posiedzeniu w dniu 16 grudnia 2019 r., w kontekście oceny stanu zdrowia psychicznego podejrzanego jednoznacznie stwierdziła: „nie znamy stanu dokładnego dzisiaj, musiałybyśmy mieć pełną dokumentację choroby” (k- 86). W konsekwencji, nie ma podstaw do przyjęcia, że w toku całego postępowania sądowego zaistniał przewidziany w art. 354 § 2 k.p.k. wyjątek uprawniający do rozpoznania na posiedzeniu wniosku prokuratora o umorzenie postępowania z powodu niepoczytalności i zastosowanie środków zabezpieczających wobec podejrzanego D. D., pod jego nieobecność. Analiza akt sprawy tymczasem prowadzi do ustalenia, że większość posiedzeń w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji a także posiedzenia w toku postępowania odwoławczego przeprowadzone zostały jedynie z udziałem obrońcy podejrzanego a pod nieobecność samego podejrzanego, który prawidłowo zawiadamiany nie stawiał się na nie.

Wszystko to prowadzi, w oparciu o przepisy art. 439 § 1 pkt. 11 k.p.k. w zw. z art. 71 § 3 k.p.k., do oczywistego wniosku, że postępowanie sądowe w sprawie toczyło się z rażącym naruszeniem prawa procesowego, mającym charakter tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej tj. sprawę rozpoznawano pod nieobecność podejrzanego, którego obecność była obowiązkowa. To zaś skutkuje koniecznością uchylenia zaskarżonego postanowienia oraz postanowienia Sądu pierwszej instancji, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów. Stwierdzenie uchybienia o charakterze tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej wymaga uchylenia zaskarżonych postanowień w całości ponieważ rozstrzygnięcie co do

potrzeby zastosowania środka zabezpieczającego jest nierozdzielnie związane z umorzeniem postępowania z powodu niepoczytalności podejrzanego a jednocześnie oba te rozstrzygnięcia nastąpiły w warunkach wystąpienia wspomnianej bezwzględnej przyczyny odwoławczej. Zaistnienie takiego uchybienia czyni zbędnym odniesienie się do zarzutów zawartych w kasacji obrońcy podejrzanego, bowiem nieuchronnie (bo bez badania wpływu na treść zaskarżonego orzeczenia) prowadzi do konieczności uchylenia zarówno zaskarżonego postanowienia jak i utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego oraz przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Z tych powodów Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu, wskazując jednak przy tym, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd ten szczególnie wnikliwie powinien rozważyć, po wysłuchaniu podejrzanego, zaktualizowaniu opinii sądowo lekarskiej odnośnie do jego aktualnego stanu psychicznego i uwzględnieniu znacznego upływu czasu jaki upłynął od chwili popełnienia przez niego zarzucanego mu w tej sprawie czynu, czy istnieje rzeczywiście wysokie prawdopodobieństwo, że ponownie popełni on czyn zabroniony o znacznej społecznej szkodliwości.